

Qısqa
masalçılar

Къыскъа
масалчыкълар

Жъашкър насыл этин отьмек пиширеджек ола

ЛИТВА ХАЛКЪ МАСАЛЫ

Куньлернинь биринде
къашкъыр адамны
расткетире ве:
– Манъа да отьмегинден
берсе, – дей.
Адам къашкъыргъа
отьмегинден бере.

Къашкъыр ашай ве тап яланып башлай, чюнки отьмек пек
лезетли экен.

– Эр вакъыт меним де озь отьмегим олмасы ичюн не япмакъ
керек, манъа да огретсе, – дей къашкъыр адамгъа.

– Яхшы, – дей адам ве
къашкъырны огретип
башлай. – Башта ер
сюрьмек керек...

– Ерни сюрьген сонъ
ашамакъ мумкюнми?

– Ёкъ. Ондан сонъ богъдай
сачмакъ керек.

– Сачкъан сонъ ашамакъ
мумкюнми?

– Ёкъ. О осип етишкенини беклемек
керек.

– Осип етишсе, ашамакъ мумкюнми?

– Ёкъ. Осип етишкен сонъ
джыйыштырып алмакъ керек.

- Джыйыштыргъан сонъ ашамакъ мумкюнми?
- Ёкъ. Оны дегирменге алып барып, ун чектирмек керек.

- Я ун чектирген сонъ ашамакъ мумкюнми?
- Ёкъ. Сонъ отьмек пиширмек керек.
- Я пиширген сонъ ашамакъ мумкюнми?
- Мумкюн.

- Къашкъыр тюшюне-
тюшюне де:**
- Бойле чокъ беклемек керек олса, мен яхшысы отьмек пиширмем. Бу вакъыткъадже насыл отьмексиз яшагъан олсам, илери де шай яшарым.

Qazqır nasıl etip ötmek pizirecek ola

litva halq masalı

**Künlerniň birinde
qaşqır adamny
rastketire ve:
– Maňa da ötmeginden
berse, – dey.
Adam qaşqırğa
ötmeginden bere.**

**Qaşqır aşay ve tap yalanıp başlay, çünki ötmek pek lezetli eken.
– Er vaqıt menim de öz ötmegim olması içün ne yapmaq gerek,
maňa da ögretse, – dey qaşqır adamğa.**

- Yahşı, – dey adam ve
qaşqırny ögretip
başlay. – Başta yer
sürmek gerek...**
- Yerni sürgen soň
aşamaq mümkünmi?**
- Yoq. Ondan soň boğday
saçmaq gerek.**
- Saçqan soň aşamaq
mümkünmi?**

- Yoq. O ösip yetişkenini beklemek
gerek.**
- Ösip yetişse, aşamaq mümkünmi?**
- Yoq. Ösip yetişken soň
cığıştırıp almaq gerek.**

- Cıyıştırğan soñ aşamaq mümkünmi?
- Yoq. Onı degirmenge alıp barıp, un çektirmek kerek.

- Ya un çektirgen soñ aşamaq mümkünmi?
- Yoq. Soñ ötmek pişirmek kerek.
- Ya pişirgen soñ aşamaq mümkünmi?
- Mümkün.

**Qaşqır tüşüne-
tüşüne de:**

- Böyle çoq beklemek kerek olsa, men yahşısı ötmek pişirmem. Bu vaqıtqace nasıl ötmeksiz yaşağan olsam, ileride de şay yaşarım.

Э. Айвазов

Мышыкълар ве

сытантыкъл

масал

Сычанчыкъ аш кыдырып, ювасындан чыкты ве кошелерни кыоклады. Бир шей тапалмады. Ювасына кыайтаджакъта башыны котерип бакты. Онынъ кыаршысында бир дегиль, эки дегиль, учь мышыкъ тура! Оларнынъ козьлери фенер киби яна, тишлери пычакъ киби кескин, сычангъа бакъып туралар. Бойле дешетли мышыкъларны корьгенинен, сычанчыкынынъ аякълары кыалтырады.

«Олды оладжакъ, – деп тюшюнди сычанчыкъ. – Бириси тутып ашамаса, дигери илле тутар ве ашар. Кыачып кыоркыакълар киби ольгендже, оларгъа кыаршы юрип, джесаретнен олейим».

О, мышыкъларгъа козьлерини тикип, яваш-яваш ювасына догъру адымлады.

«Бу насыл шей, – деп тюшюнди кыарт мышыкъ. – Мени корьген сычанлар кыачмагъа тырышалар. Бу исе озь аягынен меним яныма келе. Козюм корьмеген, кыулакъларым эшитмеген шей. Гыалиба мында бир сыр бар. Бес-белли, тылсымлы сычан олса керек! Мен оны тутаджакъ олып, эки балам янында масхара олмайым. Эйиси, олар тутсынлар, чюнки даа яшлар».

Экинджи мышыкъ исе: «Э-э-э, бабам сычангъа атылмай, козьлеринде кыоркыу аляметлери бар. Мен сычангъа биринджи олып атылсам ве сонъу хайырсыз олса, манъа бабам ве кыардашчыгым акъылсыз мышыкъ демезлерми? Не япайым экен?» – деп тюшюнджеге далды.

Учюнджи мышыкъ исе: «Вай, насыл семиз экен, кыарным да ач. Амма сычангъа мен биринджи олып атылсам насыл олур экен? Бабам ве агъам манъа ачкозь демезлерми? Не ичюн олар бир шей япмайлар? Ёкъ, мен оларнынъ ишлерине кыарышмайджам. Олар чокъ юрьгенлер ве чокъ билелер», – деп ойланды.

Яваш юрьген, ёл алыр дегенлери догъру экен.

Сычанчыкъ озь ювасына ашыкымайып кирип кетти. Мышыкълар исе бири-бирине айретнен бакъып, агъызларыны ачып кыалдылар.

E. Ayvazov

Mıřıqlar ve

ıřançık masal

Sıçançiq aş qıdırıp, yuvasından çıqtı ve köşelerini qoqladı. Bir şey tapalmadı. Yuvasına qaytacaqta başını köterip baqtı. Onıñ qarşısında bir degil, eki degil, üç mışıq tura! Olarnıñ közleri fener kibi yana, tişleri pıçaq kibi keskin, sıçañğa baqıp turalar. Böyle deşetli mışıqlarnı körgeninen, sıçançiqnıñ ayaqları qaltıradı.

"Oldı olacaq, – dep tüşündi sıçançık. – Birisi tutıp aşamasa, digeri ille tutar ve aşar. Qaçıp qorqaqlar kibi ölgence, olarga qarşı yürüp, cesaretnen öleyim".

O, mışıqlarğa közlerini tikip, yavaş-yavaş yuvasına doğru adımladı.

"Bu nasıl şey, – dep tüşündi qart mışıq. – Meni körgen sıçanlar qaçmağa tırışalar. Bu ise öz ayağınen benim yanıma kele. Közüm körmegen, qulaqlarım eşitmegen şey. Ğaliba mında bir sır bar. Bes-belli, tılsımlı sıçan olsa kerek! Men onı tutacaq olıp, eki balam yanında mashara olmayım. Eyisi, olar tutsınlar, çünkü daa yaşlar".

Ekinci mışıq ise: " E-e-e, babam sıçañğa atılmay, közlerinde qorqu alâmetleri bar. Men sıçañğa birinci olıp atılsam ve soñu hayırsız olsa, maña babam ve qardaşçığım aqılsız mışıq demezlermi? Ne yapayım eken?" – dep tüşüncege daldı.

Üçünci mışıq ise: "Vay, nasıl semiz eken, qarnım da aç. Amma sıçañğa men birinci olıp atılsam nasıl olur eken? Babam ve ağam maña açköz demezlermi? Ne içün olar bir şey yapmaylar? Yoq, men olarnıñ işlerine qarışmaycam. Olar çoq yürüngenler ve çoq bileler", – dep oylandı.

Yavaş yürüngen, yol alır degenleri doğru eken.
Sıçançiq öz yuvasına aşıqmayıp kirip
ketti. Mışıqlar ise biri-birine ayretnen
baqıp, ağızlarını açıp qaldılar.

Атеш
не олтуранны
билем

масал

Омюринде ильк кере учмакъята олгъан торгъайчыкъ
этрафта корюнген эр бир шейни анасындан сорай бере:

- Ана, я бу не? Бу насыл шей?

Анасы онъа сабырнен ернинъ не олгъаныны, от не
экенини, терек не экенини, тавукъ не олгъаныны айры-айры
анълата.

Торгъайчыкъ кокте нур сачып тургъан топны корип къала
ве:

- Ана, ана, я бу не? – деп сорай.

- Бу кунеш, – дей ана торгъай.

Баласынынъ суаллеринден джаны сыкъылгъан ана
торгъай:

- О, атештир! О да санъа не керек олды? – дей ачувнен.

- Мен атешнинъ не олгъаныны бильмек истейим, – деп
чивильдей торгъайчыкъ ве кунешке учып кете.

Кунешке якъынлашкъанда къанатчыкълары
янып башлагъаныны дуйгъан торгъайчыкъ
тез-тез артына къайта.

О, эеджаннен беклеп тургъан анасынынъ
янына учып келе ве:

– Ана, ана! Мен энди атеш не олгъаныны
билем.

Ateş
ne olğanını
bilem

masal

Ömürinde ilk kere uçmaqta olğan torğayçıq etrafta körüngen er bir şeyni anasından soray bere:

- Ana, ya bu ne? Bu nasıl şey?

Anası oña sabırnen yerniñ ne olğanını, ot ne ekenini, terek ne ekenini, tavuq ne olğanını ayrı-ayrı añlata.

Torğayçıq kökte nur saçıp turğan topnı körüp qala ve:

- Ana, ana, ya bu ne? – dep soray.

- Bu küneş, – dey ana torğay.

Balasınıñ suallerinden canı sıqılğan ana torğay:

- O, ateştir! O da saña ne kerek oldı? – dey açuvnen.

- Men ateşniñ ne olğanını bilmek isteyim, – dep çivildey torğayçıq ve küneşke uçıp kete.

Küneşke yaqınlaşqanda qanatçıqları yanıp başlağanını duyğan torğayçıq tez-tez artına qayta.

O, eyecannen beklep turğan anasınıñ yanına uçıp kele ve:

– Ana, ana! Men endi ateş ne olğanını bilem.

Тавшаннын кыулактылары не мүнүн узун?

масал

Орманда кийик айванлар пейда олгъан сонъ, оларнынъ арасында агъалыкъ вазифесини Буюк Сыгъын япып башлагъан.

Бир кунъ орманда Буюк Сыгъын апайынен: «Бойнузларны кимге даркъатайыкъ экен», деп отура эдилер. Янларындан тавшан чапып кече ве оларнынъ лафыны эшите. Яваштан оларгъа якъынлаша да, бир кутюк артына гизлене. Тавшан сыгъынларнынъ лафыны динълей ве озъ-озюне: «Бир-эки бойнуз манъа да берселер, фена олмаз», деп тюшюне.

– Бу бойнузларны эчкиге берейик. Я бу узун бойнузларны кимге берейик? – деп, Буюк Сыгъын апайындан сорай.

Буюк Сыгъыннынъ апайы джевап берип етиштирамады, кутюк артындан тавшан атылып чыкъа ве, эшитмезлер деп, багъыра:

– Буларны манъа, тавшангъа, беринъиз, Буюк Сыгъын азретлери! Манъа бу бойнузлар пек керек. Бу бойнузларны такъсам, эр кес менден къоркъар!

– Барсын, ойле олсун, – деди Буюк Сыгъын ве бойнузларны тавшангъа берди.

Тавшан севингенинден секирип ойнамагъа башлады. Шу вакъыт апансыздан чам терегинден балабан бир карпасина такъ этип, къояннынъ башына тюше. Тавшан ойле къоркъты ки, табанына къувет, бар кучюнен къачты. Лякин узакъкъа къачып оламады, чюнки бойнузлары ёлдаки чалыларгъа илишип къалды. Тавшан чапалана, къоркъусындан дыр-дыр къалтырай ве: «Ярдым этинъиз! Ярдым этинъиз!», деп къычыра.

Буюк Сыгъын исе куле:

– Сен къардашым, къоркъакънынъ къоркъагъы экенсинъ. Къоркъакъкъа исе буюк бойнуз биле файда бермез. Сен ялынъыз башкъасынынъ лафыны динълемеге уста экенсинъ. Ойле экен, санъа бойнуз ерине узун къулакъ ляйыкъ.

Шу кунъден башлап тавшан бойнузсыз къалды, къулакълары исе уп-узун олып осьтилер.

Танзанин қылақлағы не ісін мзін?

масал

Ormanda kiyik ayvanlar peyda olğan soñ, olarnıñ arasında aǵalıq vazifesini Büyük Sıǵın yapıp başlaǵan.

Bir kün ormanda Büyük Sıǵın apayınen: "Boynuzlarını kimge darqatayıq eken", dep otura ediler. Yanlarından tavşan çapıp keçe ve olarnıñ lafını eşite. Yavaştan olarǵa yaqınlaşa da, bir kütük artına gizlene. Tavşan sıǵınlarnıñ lafını diñley ve öz-özüne: "Bir-eki boynuz maña da berseler, fena olmaz", dep tüşüne.

– Bu boynuzlarını ečkige bereyik. Ya bu uzun boynuzlarını kimge bereyik? – dep, Büyük Sıǵın apayından soray.

Büyük Sıǵınnıñ apayı cevap berip yetiştiramadı, kütük artından tavşan atılıp çıqa ve, eşitmezler dep, baǵıra:

– Bularnı maña, tavşanǵa, beriñiz, Büyük Sıǵın azretleri! Maña bu boynuzlar pek kerek. Bu boynuzlarını taqşam, er kes menden qorqar!

– Barsın, öyle olsun, – dedi Büyük Sıǵın ve boynuzlarını tavşanǵa berdi.

Tavşan sevingeninden sekirip oynamaǵa başladı. Şu vaqıt apansızdan çam tereginden balaban bir karpasına taq etip, qoyannıñ başına tüşe. Tavşan öyle qorqtı ki, tabanına quvet, bar küçünen qaçtı. Lâkin uzaqqa qaçıp olamadı, çünki boynuzları yoldaki çalılarǵa ilişip qaldı. Tavşan çapalana, qorqusından dır-dır qaltıray ve: "Yardım etiñiz! Yardım etiñiz!", dep qıçıra.

Büyük Sıǵın ise küle:

– Sen qardaşım, qorqaqnıñ qorqaǵı ekensiñ.

Qorqaqqa ise büyük boynuz bile fayda bermez. Sen qorqalıñız başqasınıñ lafını diñlemege usta ekensiñ. Öyle eken, saña boynuz yerine uzun qulaq lâyıq.

Şu künden başlap tavşan boynuzsız qaldı, qulaqları ise up-uzun olıp östiler.

